

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

8. Apud quem iudicem peti debet restitutio in integrum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

9 *iuxta leg. quod si specialiter ff. de minorib. Abbas. cap. coram. col. 3. de in integrum restit. Couarr. n. 4. Mol. loco citato.*

Octavo ad petendam restitutionem non directe, sed accessorie ad causam principalem non indiget procurator speciali mandato, sed sufficit id mandatum quod ad causam principalem fuerit requisitum. Vt colligitur ex cap. suscitata de in integrum restit. & ibi Glossa, & Abbate, Bart. & Iafone, in leg. cum procurator, in prin. ff. de noui operis nautis. & alij quos refert & sequitur Couarr. i. var. cap. 6. num. 1. Mo. disp. 573. vers. qua dicta sunt. Si enim iudex non valens causam restitutionis in integrum tractare potest de ea cognoscere, si causa principali accesserit ex 7. penult. de in integr. restit. a fortiori id poterit procurator. Ceterum autem causa restitutionis principali accedere non solum cum causa principali agitur, sed cum ipsa finita non est, & ad eius definitionem restitutio in integrum conducit. Sicuti notat Couarr. loco citato ex leg. ad rem. & leg. ad legatum. ff. de procuratorib. Neque oportet ut voluit Innocent. in d. cap. suscitatus & Panormit. in d. cap. coram, ut lis fuerit in ea causa contestata. Non enim ad contestationem litis pendet restitutio, sed ab incidentia, & connexionione cum causa principali quam restitutio habere potest ante litem contestatam. Tempus autem ad petendam hanc restitutionem durat quousque causa finita sit. Quocirca a sententis interlocutoriis, etiam si transferint in rem iudicatum, eo quod ab eis non fuerit congruo tempore appellatum restitutio peti potest, quia causa principalis perseverat. Vt notant ex aliis Couarr. & Mol. locis citatis. A sententia vero definitiva interim dum est tempus appellationis restitutio peti potest: eo tempore elapso cum tranterit in rem iudicatam, & causa fuerit finita non est locus restitutioni, vt bene ex aliis docent precitati Doctores.

10 Nono tamen ad petendam restitutionem necessarium sit speciale mandatum, vt dictum est: attamen ad defendendum eum aduersus quem restitutio petitur, generale mandatum sufficit. Vt colligitur ex leg. qui proprio §. item queritur. ff. de procuratorib. & tradit Abbas. in d. cap. suscitata. num. 5. Calladot. dec. 2. tit. de procuratorib. Couarr. alios referens. d. cap. in fine. Molina. dicta disp. 573. vers. licet ad petendum.

§. VI.

Aduersus quos restitutio in integrum peti potest?

- 1 Petenda est restitutio aduersus eum in quem minor rem transtulerit.
- 2 Si is in tertium possessorem transtulerit & minor fuit laesus in contractu potest aduersus eum restitutio intentari.
- 3 Silaesus tantum in pretio. Sub distinctione respondetur.

1 Ceterum est petendam esse restitutionem aduersus eum in quem minor seu Ecclesia rem transtulit; nam cum contractus claudicat ex parte minoris agere potest ad illius rescissionem.

2 Sed difficultas est, An si is in tertium possessorem rem a minore acceptam transtulerit possit aduersus eum restitutio intentari? In qua difficultate communis est resolutio. Si minor laesus est in contractu eo quod non expulserit rem a se alienare, agere potest aduersus tertium possessorem in quocunque euentu, siue ignorans siue sciens rem esse minoris accepit, siue a quo accepit soluendo sit siue non, quia alias minor indemnis non esset, si rem suam a quocunque possessore euincere non posset. Sicuti notat Anon. Gomez. 2. de contractib. cap. 5. num. 7. Molin. disp. 573. vers. sursum autem restituitur, & colligitur ex leg. si ex causa. ff. de Minorib. leg. si cum exceptione. §. in hac ff. quod metus causa.

3 At si minor non in contractu, sed in pretio laesus fuerit, tunc subdistingendum est, si tertius sciens rem esse minoris accepit, agere aduersus eum potest minor: si ignorans fecerit, nequit aduersus eum agere nisi facta excussione aduersus primum emptorem qui si soluendo non sit, tunc minori competit actio aduersus tertium hunc possessorem, ne laesus perseveret. Vt habetur in leg. in causa. la. 1. §. interdum cum legibus sequentibus. ff. de minoribus, & resoluit Antonius Gomez. Couarr. & Molina supra.

§. VII.

Quo pacto restitutio in integrum petenda est?

- 1 Directe & per viam exceptionis.
- 2 Hac exceptio non progreditur ultra tempus quod actioni conceditur.

1 Dupliciter restitutionem peti posse affirmat ex communi sententia Ant. Gomez. dicto cap. 14. de contractib. num. 8. primo narrando factum, & probando se in eo cum minor sit esse laesum, & implorando nobile iudicis officium. iuxta leg. quod si

minor. §. fin. ff. de minorib. Secundo incidenter & per viam exceptionis, si enim aduersus minorem intenteur actio & petatur laesio potest ipse se rueri exceptione minoris aetatis petendo in integrum restitutionem, argum. leg. Papinianus §. si filius. ff. de inofficio testamento. vbiq. vela. inofficio testamenti his modis proponi potest. ex argum. leg. si quasi. Cod. de non numerat pecun. vbi exceptio non enumerata pecunie hac duplici via intentari solet. Nam vt recte ponderat Antonius Gomez. Cui damus actionem fortius exceptionem concedere debemus, vt habet regula iuris.

Aduertit autem & bene hanc exceptionem non progredi vltra tempus quod competit petitioni restitutionis per modum actionis. Nam esto sit regula iuris. leg. pure ff. de doli except. ea quae sunt annalia ad agendum perpetua esse ad excipiendum, id intelligendum est quando ius ad agendum nequis in iudicio proponere, quia eo casu mirum non est quod exceptio tibi in perpetuum competat: at cum ius ad agendum expeditum est, nequit ius ad excipiendum latiori tempore competere quam ius ad agendum. argument. dict. l. Papinianus §. si filius. ff. de inofficio testam.

§ VIII.

Apud quem iudicem peti debet restitutio in integrum?

- 1 Apud iudicem rei petenda est restitutio.
- 2 Quod aliqui verum existimant, vt non concedant in loco contractus esto ibi adit reus restitutionem peti posse.
- 3 Sed non est admittendum.
- 4 Ecclesiam laicam a laico coram iudice laici, & non coram iudice Ecclesiastico restitutionem petere debere asserunt plures.
- 5 Verius est posse etiam coram Ecclesiastico iudice.
- 6 Non est extendenda doctrina ad bona clericorum propria.
- 7 Ex delegatione ille erit iudex qui ab ordinario delegatus fuerit.

1 Respondet Imperator in leg. 2. Cod. vbi & apud quem conuenit in integ. restituit. & petendam esse restitutionem in integrum coram iudice illius contra quem petitur. Ex vulgari regula quod actor forum rei debeat sequi. Vt tradunt omnes.

2 Quod adeo extendunt Guilielm. de Lugno. Bald. & Paul. in dicta leg. 2. Iafon. in leg. qui certo loco. ff. de condit. indobiri. Decius in Rub. colum. 2. de iudicib. Gregor. Lopez. leg. 3. tit. 19. part. 6. Gloss. 1. vt existimant non posse minorem petere restitutionem in loco contractus, tamen si ibi adit is aduersus quem restitutio petenda sit, quia vt inquit Iafon. leges concedentes posse reum in loco contractus, si ibi adit conueniri, loquuntur cum agitur ad contractus obseruationem, non vero ad illius rescissionem.

3 Sed hanc extensionem merito reprobant Bart. in dicta leg. qui certo loco. n. 2. vbi Paul. sibi contractus n. 2. Alexand. in addit. ad Bart. in leg. heres absens. §. 1. lict. E. ff. de iudicib. Roman. singul. 470. Felinus. cap. fin. num. 24. de iudicib. Couarr. 1. var. cap. 4. n. 1. Gutierrez lib. 1. canon. qq. cap. 34. num. 9. Molin. tract. 2. disp. 573. vers. interrogabis. & colligitur aperte ex leg. in contractibus. §. vbi. Cod. de non numerat pecun. vbi deciditur posse quempiam in loco contractus coram iudice illius intra biennium conqueji pecuniam numeratam non esse si ibi aduersarius adit. Neque enim vlla ratio congrua assignari potest cur iudex loci contractus competens sit ad illius obseruationem si ibi aduersarius inueniatur & incomperens sit ad laesionis factae reparationem. Neque obest dicta lex 2. hac enim definit quod plerumque, & ordinarie contingit petendam inquam esse restitutionem coram iudice rei, supponens reum in loco contractus non adesse, non tamen negat coram iudice loci contractus peti restitutionem posse si ibi reus adfuerit.

4 Dubium graue est. An si Ecclesia laedatur in contractu cum laico celebrato possit petere restitutionem non solum coram iudice illius laici, sed etiam coram Ecclesiastico? In qua questione Couarr. dicto lib. 1. variar. cap. 4. n. 2. Caldas in leg. si curatorem habens verbo implorandum. n. 32. Cod. de in integrum restituitur. propendit tantum posse peti restitutionem coram iudice rei, & non coram iudice Ecclesiae, cui opinioni testatur Gutierrez. d. cap. 34. n. 10. adhaesisse cancellariam Pintianam in causa quadam Ecclesiae ciuitatem, quia nullus est Textus ex quo aperte hoc privilegium Ecclesiae colligatur: nam in cap. penult. de rebus Eccles. non alienand. vbi monasterium per iudicem Ecclesiasticum restituitur contra laicum iudex ille Ecclesiasticus simul etiam erat iudex laici ob iurisdictionem temporalem, erat enim terra Romano Pontifici subiecta.

5 Verum contraria sententia omnino tenenda est, quam commitem esse testatur Couarr. & Cald. supra. & docuerunt Abbas

bos. cap. 1. de integro restit. n. 18. & in cap. p. quilibet. de rebus Ecclesi. non alienand. 10. Felin. col. 1. Maranta. de ord. iudic. 6. par. vers. secundus actus. n. 101. Bernard Diaz de Lugo. reg. 2. 19. limitat. 2. Didac. Perez. in leg. 1. tit. 4. lib. 1. ordinam. vers. item fallit Gregor. Lopez. leg. fin. tit. 19. par. 7. Gloss. 1. Auendano. 1. p. rator. cap. 4. num. 12. Curiar. lib. 1. canon. 99. cap. 34. n. 10. Ducuntur ex Doctrina Innocentij. in cap. cum sit generale de foro competenti. ubi inquit quod quando Ecclesia aliquo speciali beneficio uatur in aliqua causa possit in ea iudicem Ecclesiasticum adire. & indicat Textus. in cap. 1. de integ. restit. & apertius cap. penult. de rebus Ecclesi. non alienand. Nam quod Couarruu. dixit iudicem illum Ecclesiasticum esse simul iudicem laici ob iurisdictionem temporalem sine fundamento dictum videtur. cum ipse sibi obicit dici posse diuinat.

Quod non solum habet verum in bonis Ecclesi. pertinentibus ad fabricam, sed in bonis menae capitulari antequam singulis ad iudicentur, quia verè & sunt proprie bona Ecclesi. cum capitulum Ecclesi. cathedralis, Ecclesia in iure nuncupetur. e. apostolica. 56. dist. cap. cum clerici de verb. sign. he. & vtrouque Glossa. Vnde si in his bonis Ecclesi. laudatur, restitui potest per iudicium ordinarium ipsius Ecclesi. sicuti tradit late Reodoan. tract. de reb. Ecclesi. non alienand. q. de restit. in integ. §. 7. Soria Oddus. de restit. in integ. 1. p. 47. 32. ar. 15. num. 123. & 124. Ioann. Guriar. dicto. lib. 1. canon. 99. capite 34. num. 10.

Non tamen extendenda est hæc doctrina ad ipsos clericos quoad bona ipsa sibi propria seu patrimonialia. Nam priuilegia concessa Ecclesi. eiaque bonis non competunt clericorum bonis quatenus bona ipsorum sunt, nisi in casibus à iure expressis. Non enim decebat bona clericorum quæ pro ipsorum voto in quemcunque usum destinantur, & ad hæredes etiam extraneos transmittuntur eisdem priuilegijs gaudere quibus gaudent bona Ecclesi. in cultum Dei, ministrorum sustentationem, pauperum subsidium designata. Sicuti pluribus comprobat Couarruu. 1. var. cap. 4. n. 1. Menchaca de succ. creat. §. 10. n. 659. & §. 22. num. 42. Ioann. Guriar. lib. 1. canon. 99. cap. 34. n. 12. Molina. d. disp. 573. vers. ubi iam est. Neque refert aliqua ex his bonis pro patrimonio ad ordines suscipiendos fuisse clericis assignata. iuxta cap. Episcopus de Præbendis. Nam ea assignatio solum præstat clerico facultatem, vt iuxta sacros canones, ordines suscipere possit, cum habeat vnde decenter sustentari, non tamen ea bona inter bona Ecclesiastica constituit, aut eis priuilegia bonorum Ecclesiasticorum communicat. Vt rectè alios referens aduertit. Couarruu. dict. lib. 1. variar. cap. 4. n. 4.

Ex delegatione autem inquit Gregor. Lopez. d. leg. 8. 6. tit. 19. par. 6. quem sequitur Mol. dicta disp. 573. vers. addit. iudex causa restitutionis in integrum erit delegatus à principe, seu à iudice ordinario, quia nullibi est prohibitum hanc causam delegari posse. Item delegatus ad vniuersitatem causarum. Quinimò delegatus ad vnam causam specialem, si in ea causa minor reperitur læsus, petere coram ipso restitutionem poterit, quia non petit directè sed incidenter. Iudices autem iurisdictionem habentes absque territorio. Vt sunt Rectores scholasticorum, & aliqui religionum iudices existimat Gregor. Lopez. cum Paulo. in leg. fin. Cod. ubi est apud quem. non posse de causa restitutionis cognoscere. Sed vt rectè aduertit Molin. supra, dicta lex finalis non negat his potestatem cognoscendi de causa restitutionis, sed delegatis ab eis, & merito quia ipsi sunt quasi delegati. Deinde iudices pedanei quales sunt vicarij Episcopi aliquorum locorum particularium tribunal. non constituentes nequeunt de restitutione in integrum iudicare. Sicuti tradit Glossa. in dicta leg. fin. Cod. ubi est apud quem. Et idem est de arbitris quibus non est data administratio, sed iurisdictione & non absoluta sed inter consentientes tantum qui de restitutione non cognoscunt vt in dicta leg. fin. habetur. Tamen si Glossa ibi, & Salicet post Barthol existimant eoriam eis compromitti posse iudicem, & beatè restitutio concedi. Quod Baldo non probatur.

§. IX.

An minor, & maior in eadem causa concurrentes, concessa restitutione minori censeatur maiori concessa

- 1. Affirmatiuè responderetur, si causa indiuidua sit, secus si diuidua
- 2. Qualiter cognoscenda sit causa diuidua, vel indiuidua?

Pender huius puncti intelligencia ex cognitione materie satis difficilis, & obscure diuidua, & indiuidua. Si enim causa circa quam est restitutio concedenda diuidua sit, omnes conueniunt restituro minore maiorem non restitui. Vt expressè habetur leg. vnica. Cod. si in communi. At si omni ex parte indiuisa causa sit cum diuidi nequeat, nequit minor restitui quin maior etiam restituatur. Vt colligitur ex leg. si in communi. ff. quemad. restituitur. amittant. leg. per fundum. ff. de seruitutib. rusticor. prædior.

leg. in vsu. ff. de verb. sign. sicut leg. rescriptum. ff. communi. prædior. leg. si autem plures. ff. de aqua pluuiar. arcenda. & reg. quæ omnes tangit. de reg. iur. lib. 6.

Vt autem cognoscas quando causa indiuidua sit, vel diuidua, attendere debes vtrum illius, quem si minor independenter à maiore, vel è contra expeditum habeat, causa illius diuidua erit, & restituro illi concessa, non censèbitur concessa maiori. Secus verò si nullus illorum absque alterius consensu usum habere potest exemplis res manifestatur. Si enim minor simul cum maiori habet seruitutem ducendi aquam, iter agendi, & c. per aliquod prædium, & hanc vterque seruitutem remittat facta postmodum restituro minori non censetur maior restitutus quia causa erat diuidua poterat enim minor independenter à maiore iter facere, & aquam ducere per illud prædium: quot enim sunt persone quibus prædium illud seruitute potest tot seruitutes multiplicatur, vt de se est periculum. At si alicuius domus, castelli, prædij indiuisibilis minor, & maior dominum habeant, cum nullas illorum possit illud independenter ab alio vendere, alienare, aut seruitutem constituere, vel usum seruitutis ei annexa remittere, si gratis, vel pretio accepto vterque alienauerit, aut seruitutem constituerit, vel ei debitam remiserit, & ab hac alienatione, seu remissione minor restituatur, maior restitutus censetur, cum nequeat vnum sine alio consistere: & in hoc sensu loquitur lex loci corpus, & lex. ff. in communi. & alia n. præcedenti allata. Vide Ant. Gom. 1. cap. 10. n. 15. & cap. 14. num. 10. Mol. tract. 2. de inst. disp. 573. vers. quando.

DISPUTATIO II.

De promissione, & donatione liberali.

Vt usque ætatem est de his, quæ communia sunt cuilibet contractui. Nunc singulis contractibus initium damus. Sumimus exordium à promissione, & donatione liberali, vt potè cuius explicatio facilior est, & quam reliqui contractus aliquo modo supponunt.

PUNCTVM I.

Quid sit promissio, pollicitatio, stipulatio & donatio, & qualiter differant?

- 1. Quid sit promissio
- 2. Libera debet esse.
- 3. Spontanea.
- 4. Dere licita.
- 5. Antè promissarij acceptionem est pollicitatio.
- 6. Quid sit stipulatio?
- 7. Quid donatio?
- 8. Qualiter inter se differant?

Promissio ex communi omnium, sententia est datio fidei libera & spontanea de re licita. Vt autem fidem alioi das, de bes, cū illo verbis vel signis loquis, & media locutione promissum manifestare. Vt dixi 3. præact. 28. de matr. puni. 2. n. 8. & præter Doctores ibi relatos docent Ant. Gomez. 2. de contractib. cap. 9. n. 1. Lessius. lib. 2. cap. 19. dub. 1. & 6. Rebell. 2. p. de obli. restit. lib. 1. 8. q. 1. Paul. Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 4. cap. 1. n. 3. ea vero manifestatio non est tantum de voluntate concepta promissum exequendi, sed de obligatione fidei, seu fidelitatis pro illius executione suscepta, alioquin non esset promissio, sed propositum. Vt aduertit Sotus. lib. 7. de iustit. q. 1. ar. 2. Mol. tract. 1. disp. 261. in prin. Lessius. d. cap. 18. dub. 1. n. 5. Rebell. d. q. 1. n. 3. & alij passim.

Intemper debet esse libera, quia absque libertate quæ ad precandam moraliter requisita est nequit promissio constare. Non enim censendus quis est legis obligationem sibi imponere, nisi pletè vt homo rationalis operetur. Sicuti tradit Nauarr. cap. 1. 8. n. 7. Lessius. d. dub. 1. n. 1. Rebell. q. 1. n. 4.

Addidi spontanea, vt excluderem omnem vim, metum, & coactionem iniustam etiam leuem, nam ea interueniente nulla est promissio cum nulla sit illius exequendæ obligatio. Non enim coactione obligari potes ad præstandum quod itatum reperere potes, & accipiens reddere tenetur. At si promissum donec donatio valida est, si animus donandi habuisti, tamen actioe doli, & metus causa rescindi potest, quia non metus causa restituitur.